

**แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่ามะโอ
อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง**
**Guidelines for Support Cultural Tourism Destination
at Tama-O Community Mueng Districe Lampang Province**

กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยมีการสุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน ใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณ มีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ชุมชนท่ามะโอและการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้เครื่องมือในการศึกษา คือ การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ชุมชนท่ามะโอจำนวน 10 คน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพนำมาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่าเขตพื้นที่ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีศักยภาพของพื้นที่ในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจาก ชุมชนท่ามะโอ มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากชุมชนอื่น เช่น บ้านสานัก บ้านหลุยส์ วัดประตูป่อง อีกทั้งยังมีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ เช่น การฟ้อนผีปู่ย่า ประเพณีตานข้าวหอมต้อ ประเพณีตานข้าวใหม่ ประเพณีตานเปรตพลี เป็นต้น และการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมควรใช้มาตรฐานและตัวชี้วัดการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะชุมชนท่ามะโอเป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่ตั้งแต่โบราณของจังหวัดลำปาง ซึ่งมีโบราณสถานหลายแห่ง และมีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ของชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีความพร้อมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม โดยได้ศึกษาและได้หาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กับชุมชนและสามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคตได้และสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่จะต้องมีการจัดสรรบุคลากรและต้องหาหน่วยงานในการรับผิดชอบและส่งเสริมในเรื่องต่าง ๆ เช่น การบำรุงรักษาสีงอำนวยความสะดวกในพื้นที่ชุมชนและการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

¹สาขาวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว วิทยาลัยอินเทอร์เน็ตลำปาง e-mail : kittiya_kitty@hotmail.com

Abstract

The objective of the study was to examine the heritage tourism and potentials for creating a heritage tourism roadmap for The Ma-O community in Maeung District, Lampang Province. The sampling group includes 400 tourists. The study applied both qualitative and qualitative methods. The quantitative phase was carried out through the use of questionnaire collecting data from the tourists who visit Tha Ma-O. The qualitative phase was in-depth interview with the community leaders and 10 stakeholders. The result showed that Tha Ma-O community has a lot of potentials to be a cultural tourist destination because of their unique architectural heritage such as Ban Sao Nak, Ban Louis, Was Pre Too Pong, and their time-honoured traditions such as the ritual dance to worship ancestors Fon Phee Pu Ya, the new harvest ritual Tan Khao Mai, and other rituals (e.g. Tan Khao Som Tor, and Tan Pret Phlee). In promoting the community as a tourist destination, standards and indicators should be set. The study also offered guidelines for promoting and improving the cultural tourism for the community and the development of tourism activities, and suggested that the community should have agencies and personnel to be responsible for the maintenance of facilities and also promotional campaigns.

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูงมีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงานและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่งรวมถึงการค้าและการลงทุนเมื่อประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศสามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็วและมีความอ่อนไหวง่ายจากปัจจัยลบทั้งภายในและภายนอกประเทศโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้สถานการณ์และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ที่เป็นการท้าทายต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทยหลายประเด็น สังคมไทยในปัจจุบันมีความตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะ วัฒนธรรม เทศกาล รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านมากขึ้นทั้งนี้การตื่นตัวต่อวัฒนธรรมประกอบกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่เป็นจุดกำเนิดของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังจะเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้กลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในยุโรปอีกทั้งประเทศอื่น ๆ ได้พยายามที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศของตนเอง นอกจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศและนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับประเทศและระดับภูมิภาคแล้ว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปสำหรับประเทศไทยแล้วการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สร้างรายได้และ

การจ้างงานให้กับประเทศไทยเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามกลางการแข่งขันของตลาดท่องเที่ยวที่สูงขึ้นกระแสรักพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยว และมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและได้มีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลานาน (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมและการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาควบคู่กันซึ่งการรักษา มรดกวัฒนธรรมเป็นประโยชน์ด้านองค์ความรู้และการให้คุณค่าแก่สังคม ในขณะที่การพัฒนาการท่องเที่ยวนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชน การจัดหาแนวทางจัดการการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้แนวคิดหลักเพื่อใช้ในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมประกอบด้วยแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและแนวคิดเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ซึ่งแต่ละแนวคิดจะประกอบด้วยกลยุทธ์และแนวทางสนับสนุนที่จะนำไปสู่การจัดการมรดกวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม เป็นไปอย่างเหมาะสมซึ่ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปางมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากมาย เช่น วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม กู่เจ้ายู่สุตา บ้านแสนัก บ้านหลุยส์ เป็นต้น ที่มีเอกลักษณ์ของ จังหวัดลำปาง จังหวัดลำปาง มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ยาวนาน มีชื่อเรียกหลากหลายตั้งแต่ เขลางค์นคร, เวียงละกอน, นครลำปาง ฯลฯ ในภายหลังเป็นที่รู้จักกันดีอีกชื่อหนึ่งว่า เมืองรถม้า ที่สัมพันธ์กับเอกลักษณ์ของลำปางและมีประเพณีวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร ทำให้อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากมาย เช่น งานสลุงหลวง งานเมืองสะเปาจาเวียงละกอน งานวันรถไฟรถม้าลำปาง ประเพณีปีใหม่เมืองลำปาง ประเพณีการสืบชะตา ประเพณีรดน้ำคำหัว ประเพณีการฟ้อนผีมด ผีเม้ง ประเพณีตานกล้วยสลาก ย่านกาดกอต้า ถนนสายวัฒนธรรมท่ามะโอ เป็นต้น นอกจากนี้เขตพื้นที่รอบนอกตัวเมืองก็ยังมีแหล่งวัฒนธรรมอันหลากหลายให้นักท่องเที่ยวได้มาชื่นชม ชุมชนท่ามะโอดังอยู่ทางฝั่งเหนือของสะพานข้ามแม่น้ำวัง บริเวณสะพานเขลางค์ ถนนราชฤทธิ์พัฒนา เป็นชุมชนเก่าแก่ของเมือง มีวิถีการค้าเดินชีวิตประจำวันแบบพอเพียงและมีประเพณีอันเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาดั้งเดิมมาตั้งแต่สมัยที่พม่าเข้ามาทำการค้าไม้สักกับชาวอังกฤษในจังหวัดลำปางในช่วงเวลานั้นได้สร้างบ้านเรือนมากมาย บ้านหลังหนึ่งในจำนวนนั้น คือ บ้านแสนัก ที่ใคร ๆ ก็อยากจะมาเยี่ยมชมสักครั้งหนึ่งเมื่อมีโอกาสเดินทางมาท่องเที่ยว จังหวัดลำปาง และยังมีวัดที่สำคัญคู่บ้านคู่เมืองอยู่รายล้อมในพื้นที่ชุมชนท่ามะโอ เช่น วัดท่ามะโอ ที่ซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของคนลำปางและล้านนา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม ซึ่งมีประวัติความเป็นมาด้านวัฒนธรรมที่เก่าแก่และประวัติศาสตร์ที่มาของพระแก้วมรกตอีกด้วยและชุมชนท่ามะโอยังมีถนนสายวัฒนธรรม ที่จัดทุกวันศุกร์ของสัปดาห์ ซึ่งถนนสายวัฒนธรรมนี้ เป็นแหล่งรวมสินค้าพื้นเมืองของชุมชนท่ามะโอ พร้อมทั้งมีการแสดงด้านประเพณี ด้านวัฒนธรรม เช่น รำพื้นเมือง การละเล่นดนตรีพื้นเมือง เป็นต้น อีกทั้งชุมชนท่ามะโอมีแหล่งอาหารพื้นเมืองที่หลากหลายเป็นที่น่าสนใจดึงดูดนักท่องเที่ยว เข้าไปลิ้มลองอย่างยิ่ง (สดศรี ชัดติยวงศ์, สัมภาษณ์ วันที่ 14 สิงหาคม 2559) จากการสำรวจพื้นที่และข้อมูลพบว่า แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท่ามะโอมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าหลายแห่งและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่ ที่มีการจัดการที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวใน ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง

จังหวัดลำปาง ว่ามีความพร้อมหรือขาดตกบกพร่องในด้านใดบ้าง เพื่อที่จะได้ศึกษาหาแนวทาง การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ศึกษาบริบทและวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของ ชุมชน ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ โดยมีขั้นตอน สำคัญดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูลเบื้องต้น 2) สร้างแบบสอบถาม 3) เก็บรวบรวมข้อมูล 4) วิเคราะห์ ข้อมูลและสรุปผล 5) จัดทำและนำเสนอรายงาน

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บแบบสอบถาม จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในพื้นที่ชุมชนท่ามะโอ ในช่วงปี 2558 ถึง ปี 2559 รวมกันจำนวน 19,653 คน และกำหนดขนาดตัวอย่างจากนักท่องเที่ยว ซึ่งคำนวณโดยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของทาร์ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ได้จำนวน 400 คน โดยการเก็บแบบสอบถาม ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนธันวาคม 2559 เพื่อวิเคราะห์บริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทางวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประชาชนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 10 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและนโยบายต่าง ๆ ของบริษัท ศักยภาพและแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง หลังจากนั้นจัดเวทีเสวนาโดยประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสัมภาษณ์และแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม ประเมินผลการดำเนินงานตามที่ได้ปฏิบัติและวัดผลการดำเนินงานจากตัวชี้วัดด้วยกำหนดเป้าหมายและผลการวิเคราะห์บริบทและศักยภาพต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม พร้อมทั้งมีการหาคุณภาพของเครื่องมือด้วยการหาค่า IQC โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนธันวาคม 2559 เพื่อวิเคราะห์บริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนได้เสียทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ด้วยสถิติพรรณนาโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละและใช้แบบสัมภาษณ์เชิงการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอในรูปความเรียงโดยนำมาจัดประชุมในรูปแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะ และนำผลมาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม ประเมินผลการดำเนินงานตามที่ได้ปฏิบัติและวัดผลการดำเนินงานจากตัวชี้วัดด้วยกำหนดเป้าหมายและผลการวิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เพื่อการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

ผลการวิจัย

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยค่าร้อยละ (Percentage) และค่าความถี่ (Frequency) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว

รายการ	ระดับ						
	5	4	3	2	1	$\bar{X}$	SD
ด้านการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว							
1. เส้นทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนมีความสะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ เช่น มีถนนลาดยาง มีที่จอดรถรับส่งนักท่องเที่ยว เป็นต้น	67.2	20.8	9.0	3.0	0	4.52	0.48
2. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนท่ามะโสมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง ป้ายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และสัญลักษณ์ เป็นต้น	58.5	28.3	10.2	3.0	0	4.41	0.59
3. กิจกรรมท่องเที่ยวมีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวหรือไม่ เช่น การเดินชมในเขตพื้นที่ชุมชน การสอนงาน ศิลปะภูมิปัญญาหรือทำอาหารของท้องถิ่น เป็นต้น	44.0	36.3	15.7	4.0	0	4.20	0.80
4. แหล่งท่องเที่ยวมีระบบรักษาความปลอดภัยหรือไม่ เช่น มียามรักษาความปลอดภัย มีป้ายบอกต่าง ๆ เป็นต้น	31.5	30.5	17.0	9.8	11.2	3.60	1.40
รวม	50.3	28.9	13.0	5.0	2.8	4.18	0.82

จากตารางที่ 1 พบว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโสม อำเภอมือง จังหวัดลำปาง ด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านเส้นทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนมีความสะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 67.2) รองลงมาได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยวชุมชนท่ามะโสมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง ป้ายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และสัญลักษณ์ (ร้อยละ 58.5) ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวมีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวหรือไม่ เช่น การเดินชมในเขตพื้นที่ชุมชน การสอนงาน ศิลปะภูมิปัญญาหรือทำอาหารของท้องถิ่น เป็นต้น (ร้อยละ 44.0) และด้านแหล่งท่องเที่ยวมีระบบรักษาความปลอดภัยหรือไม่ เช่น มียามรักษาความปลอดภัย มีป้ายบอกต่าง ๆ เป็นต้น (ร้อยละ 31.5)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยค่าร้อยละ (Percentage) และค่าความถี่ (Frequency) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโสม อำเภอมือง จังหวัดลำปาง ด้านการบริการการท่องเที่ยว

รายการ	ระดับ						
	5	4	3	2	1	$\bar{X}$	SD
ด้านการส่งเสริมบริการการท่องเที่ยว							
1. ชุมชนท่ามะโอมีการจัดการด้านความปลอดภัยหรือไม่ เช่น มีป้ายรักษาความปลอดภัย เป็นต้น	26.0	38.7	16.5	9.0	9.8	3.61	1.39
2. ชุมชนท่ามะโอมีบริการร้านอาหารเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือไม่	47.0	32.2	14.0	4.0	2.8	4.16	0.84
3. ชุมชนท่ามะโอมีบริการร้านค้าและร้านของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อสินค้าของชุมชนหรือไม่	43.0	32.8	16.7	4.5	3.0	4.08	0.92
4. ชุมชนท่ามะโอมีบริการที่พักแรม โฮมสเตย์ ไว้รองรับเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือไม่	46.8	28.7	15.5	6.5	2.5	4.09	0.91
5. ชุมชนท่ามะโอจัดให้มีผู้รู้ในพื้นที่สำหรับบริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวหรือไม่ เช่น มีคู่มือท้องถิ่น เป็นต้น	54.5	26.5	12.0	4.0	3.0	4.25	0.75
6. ชุมชนท่ามะโอมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชมหรือไม่ เช่น การฟ้อนรำ กิจกรรมชุมชนทางวัฒนธรรม เป็นต้น	48.5	32.5	13.2	3.0	2.8	4.16	0.84
7. ชุมชนท่ามะโอมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว หรือไม่ เช่น ข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรม รายการนำเที่ยว เป็นต้น	45.5	34.7	13.5	3.5	2.8	4.15	0.85
8. การขนส่งของชุมชนท่ามะโอมีความสะดวกในการเข้าถึงของนักท่องเที่ยว เช่น เส้นทาง การเข้าถึงสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนได้อย่างสะดวก เป็นต้น	38.0	42.3	14.2	3.0	2.5	4.09	0.91
รวม	43.6	33.5	14.5	4.7	3.7	4.07	0.93

จากตารางที่ 2 พบว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ด้านการบริการการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ชุมชนท่ามะโอจัดให้มีผู้รู้ในพื้นที่สำหรับบริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น มีคู่มือท้องถิ่น เป็นต้น (ร้อยละ 54.5) รองลงมาได้แก่ ชุมชนท่ามะโอมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชม เช่น การฟ้อนรำ กิจกรรมชุมชน เป็นต้น (ร้อยละ 48.5) ชุมชนท่ามะโอมีบริการร้านอาหารเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว (ร้อยละ 47.0) ชุมชนท่ามะโอมีบริการที่พักแรม โฮมสเตย์ ไว้รองรับเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว (ร้อยละ 46.8) ชุมชนท่ามะโอมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว เช่น ข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรม รายการนำเที่ยว เป็นต้น (ร้อยละ 45.5) ชุมชนท่ามะโอมีบริการร้านค้าและร้านของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อสินค้าของชุมชน (ร้อยละ 43.0) และประเด็นอื่น ๆ ที่มีความ

พึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ การขนส่งของชุมชนท่ามะโอมีความสะดวกในการเข้าถึงของนักท่องเที่ยว เช่น ถนนลาดยาง เส้นทาง การเข้าถึงสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน (ร้อยละ 42.3) และชุมชนท่ามะโอ มีการจัดการด้านความปลอดภัยหรือไม่ เช่น มียามรักษาความปลอดภัย เป็นต้น (ร้อยละ 38.7)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยค่าร้อยละ (Percentage) และค่าความถี่ (Frequency) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว

รายการ	ระดับ						
	5	4	3	2	1	$\bar{X}$	SD
ด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว							
1. ชุมชนท่ามะโอมีการจัดเส้นทางการท่องเที่ยวหรือไม่ เช่น โปรแกรมการท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน	51.0	30.0	13.0	3.3	2.7	4.22	0.78
2. ชุมชนท่ามะโอมีการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวหรือไม่ เช่น ถนนคนเดินสายวัฒนธรรมมีการแสดงฟ้อนรำ เป็นต้น	51.2	29.5	13.3	3.0	3.0	4.40	0.76
รวม	51.1	29.8	13.1	3.1	2.9	4.22	0.78

จากตารางที่ 3 พบว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ด้านการตลาดการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ชุมชนท่ามะโอมีการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวหรือไม่ เช่น ถนนคนเดินสายวัฒนธรรมมีการแสดงฟ้อนรำ เป็นต้น (ร้อยละ 51.2) และชุมชนท่ามะโอมีการจัดเส้นทาง การท่องเที่ยว เช่น โปรแกรมการท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน (ร้อยละ 51.0)

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จากผลสำรวจและประเมินโดยใช้การประเมินแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า ชุมชนท่ามะโอมีความแตกต่างจากชุมชนอื่น เนื่องจากชุมชนท่ามะโอเป็นชุมชนที่เก่าแก่มาดั้งแต่สมัยโบราณถือว่าเป็นชุมชนแรก ๆ ของนครลำปาง ทำให้มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่แตกต่างกับชุมชนอื่น ททรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนมีทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ในสมัยก่อนชุมชนท่ามะโอ มีบริษัทที่ทำการค้าเกี่ยวกับไม้ ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเกี่ยวข้องกับป่าไม้ อีกทั้งชุมชนท่ามะโอ ยังมีการสืบสานประเพณีโบราณตั้งแต่ในสมัยอดีต มาจนถึงปัจจุบัน โดยมีศักยภาพทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน เช่น การฟ้อนผีปู้ยา การสืบชะตา และวัฒนธรรมด้านความเชื่อ นอกจากนี้ยังมีประเพณีอื่น ๆ ที่ปฏิบัติกันเป็นเวลานาน

ตั้งแต่อดีต เช่น ประเพณีตานข้าวหอมต้อ ประเพณีตานข้าวใหม่ การร่อนน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ประเพณี สงกรานต์ เป็นต้น และนอกจากจะเป็นชุมชนที่มีอายุเก่าแก่แล้ว ยังมีโบราณสถานที่สำคัญอีกด้วย ทั้งกำแพงโบราณ กู่เจ้ายาตุสา บ้านเสานัก บ้านหลุยส์ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม ชุมชนท่ามะโอ ยังมีการถ่ายทอดความรู้ทางภูมิปัญญาให้แก่คนรุ่นหลังได้สืบทอดโดยมีทุนสนับสนุนจากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง เช่น การทำอาหารพื้นเมือง การทำขนมพื้นบ้าน การทำโคมไฟ ซึ่งในปัจจุบันยังมีผู้ที่ใ้ ความสนใจเข้ามาเรียนรู้เรื่อยๆ มาก แต่ชุมชนท่ามะโอ ก็ได้มีการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวและ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนผ่านสื่อออนไลน์ทาง Facebook นอกจากนี้ยังมีการจัด บอร์ดข้อมูล และทำแผ่นพับ 2 ภาษา คือ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ แจกแก่นักท่องเที่ยวที่ เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนท่ามะโอ ดังนั้นประชาชนในชุมชนมีความตระหนักถึงความสำคัญ ของประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน แต่เนื่องจากเวลาเปลี่ยนทำให้วัยรุ่นยุคใหม่ในชุมชนไม่ค่อย ให้ความสำคัญต่อประเพณี วัฒนธรรมเท่าคนเก่าคนแก่ คนรุ่นหลัง ทางชุมชนจึงมีการจัดตั้งกลุ่ม รวมตัวกัน ทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน ส่วนในด้านการจัดการ ความปลอดภัย ชุมชนท่ามะโอไม่มีการจัดการด้านความปลอดภัยที่เป็นพิเศษ แต่มีจิตอาสาที่ช่วย ตำรวจท่องเที่ยว และช่วยเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน และชุมชนท่ามะโอยังมีการ จัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชน โดยทางชุมชนมีการจัด เส้นทางท่องเที่ยวโดยใช้จักรยาน และรถรางให้บริการ เที่ยวชมเมืองเก่า นอกจากนี้ทุกวันศุกร์ ยังมีถนนสายวัฒนธรรม ซึ่งเป็นถนนคนเดินที่รวบรวมสินค้าพื้นบ้านมาจำหน่ายโดยชาวบ้านและมี กิจกรรมการแสดงพื้นบ้านของเยาวชนรุ่นใหม่ที่ยังมีความสนใจในวัฒนธรรมของคนสมัยก่อน และ คอยให้บริการข้อมูลของชุมชนแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมอีกด้วย ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาน้อยมาก เนื่องจากผู้สูงอายุและผู้ว่างงานในชุมชนมีความถือตัวเป็นอย่างมาก ทำให้ เวลาถูกตำหนิรู้สึกไม่ดีจึงไม่อยากทำ นอกจากนี้มีการพัฒนาให้มีบริการรถราง จักรยาน รถม้า แต่ไม่ใช่ประชาชนในชุมชนเป็นผู้พัฒนา แต่ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศให้ บริการแก่นักท่องเที่ยว และมีคุกเทศก์ท้องถิ่นคอยให้บริการนำชมข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชนยังมีน้อยอยู่ ชุมชนท่ามะโอมีการพัฒนาด้านการรองรับนักท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น แต่บุคลากรยังไม่มีเพียงพอ ทำให้ยังรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นได้ไม่เต็มที่ ประชาชนในชุมชนท่ามะโอมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์และบำรุงรักษาชุมชน เช่น รักษาความสะอาด เก็บขยะบริเวณรอบ ๆ บ้านตัวเอง นอกจากนี้ก็มีหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือ พัฒนาสถานที่ แต่ก็ยังขาดการดูแลสถานที่อีกหลายแห่ง เช่น บ้านหลุยส์ ชุมชนท่ามะโอมีการจัดสรรพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวใช้ประโยชน์ให้เหมาะสม เช่น บริเวณ ถนนสายวัฒนธรรมที่จัดให้มีการขายของ ลานอเนกประสงค์จัดมีการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เป็นต้น ชุมชนท่ามะโอยังมีการติดตามและประเมินผลของประชาชนในชุมชนท่ามะโอเล็กน้อย เพราะประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับส่วนได้ส่วนเสียของการท่องเที่ยวจึงยังไม่ค่อยสนใจ ส่วนในด้านการจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยวยังเป็นปัญหาของชุมชน เพราะ ขาดบุคลากรให้บริการ ขาดห้องน้ำสาธารณะ และในด้านการจัดการให้ความรู้มีบ้าง เช่น การบรรยาย การเล่าประวัติสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญของชุมชนท่ามะโอ ให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามา ท่องเที่ยวในชุมชนท่ามะโอ และประชาชนยัง มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมพัฒนาชุมชน

ในคราวที่มีการขอร้อง เช่น การประชุมเสนอแผนพัฒนาชุมชน ส่วนในด้านผลประโยชน์ของประชาชนจากการท่องเที่ยว ยังไม่ค่อยชัดเจน เพราะชุมชนท่ามะโอ คนที่มีความพร้อมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุหรือข้าราชการบำนาญ ที่ไม่สนใจผลประโยชน์ส่วนตัว ส่วนลูกหลานคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่งานต่างจังหวัด โดยชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ดังนี้ 1. ศูนย์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชนท่ามะโอ 2. วัดประตูป้อง 3. กำแพงเมืองโบราณ 4. บ้านร้อยปี 5. กุ๋ยาสุดา 6. บ้านหลุยส์ 7. บ้านเสานัก 8. สมาคมรถม้า 9. ถนนสายวัฒนธรรม 10. วัดประตูดันผึ่ง 11. วัดท่ามะโอ

และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ที่จะสามารถให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนในพื้นที่ได้ดังนี้

1. เดือนมกราคม ประเพณีตานข้าวใหม่ ข้าวจี ข้าวหลาม ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่าเป็นประเพณีที่ชาวบ้านและเกษตรกร จะร่วมกัน จัดขึ้นหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวเสร็จอย่างสมบูรณ์ และรอถึงวันเดือน 4 เหนือ ขึ้น 15 ค่ำ หรือเรียกว่าเดือน 4 เป็ง จึงได้กันร่วมจัดประเพณีทานข้าวใหม่ และตานข้าวจี ข้าวหลาม เพื่อให้พระสงฆ์ได้อธิมนภัตตาหารที่ประกอบจากข้าวใหม่ที่ได้เพิ่งได้มาจากท้องทุ่ง เช่น ข้าวจี ข้าวหลาม ข้าวเม่า ข้าวต้ม ข้าวต้มกะทิ ขนมเทียน ไปร่วมถวายพร้อมกับอาหารคาวหวาน เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปหาญาติพี่น้องผู้ล่วงลับไปแล้ว และการพ้อนผีปู่ย่า หรืออีกนัยหนึ่งคือ การเลี้ยงผีบรรพบุรุษ

2. เดือนกุมภาพันธ์ ทำบุญมาฆบูชาเป็นประเพณีที่ชาวพุทธพระพุทธรูปปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านาน เพราะวันมาฆะ เป็นนักขัตฤกษ์สำคัญ ที่ชาวพุทธได้มีโอกาสระลึกถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าที่ทรงประกาศหัวใจพระศาสนา การปฏิบัติตามประเพณีจึงมีลักษณะแตกต่างกันไปบ้าง ตามความเชื่อของท้องถิ่น แต่การปฏิบัติตามประเพณีส่วนใหญ่เหมือนกัน

3. เดือนมีนาคม ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า พ้อนผีเป็นการพ้อนผีปู่ย่า หรืออีกนัยหนึ่งคือการเลี้ยงผีบรรพบุรุษ

4. ช่วงเดือนเมษายน ประเพณีปีใหม่เมือง ขนทรายเข้าวัด แห่แม่ก้ำศรี ตานขันข้าว สรงน้ำพระพุทธรูปและพระธาตุ รดน้ำดำหัวพระสงฆ์ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ พ้อนผีประเพณีวันขึ้นปีใหม่ของชาวล้านนา มีความแตกต่างจากสงกรานต์ของชาวไทยภาคกลาง ทั้งระยะเวลา กิจกรรม ความเชื่อ และความมุ่งหมาย ดังนั้น ปีใหม่เมืองของชาวล้านนา จึงมีวันและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ปฏิบัติกันมากกว่าสงกรานต์ของชาวไทยภาคกลาง ซึ่งประกอบด้วย วันสังขานดล่อง วันเนา วันพญาวัน วันปากปี วันปากเดือน และวันปากยาม

5. ช่วงเดือนพฤษภาคม ทำบุญวันวิสาขบูชา ถือเป็นวันสำคัญยิ่งทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นวันที่เกิด 3 เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวียนมาบรรจบกันในวันเพ็ญเดือน 6 แม้จะมีช่วงระยะเวลาห่างกันนับเวลาหลายสิบปี ซึ่งเหตุการณ์อัศจรรย์ 3 ประการ

6. ช่วงเดือนกรกฎาคม ประเพณีถวายเทียนพรรษาและผ้าอาบน้ำฝน การถวายเทียนเข้าพรรษาของประชาชนชาวล้านนาไทย นิยมทำกันมาช้านานแล้ว เรียกว่าถวาย “ผะดิดเทียนไฟ” แต่ทำถวายกันเป็นส่วนตัว พอถึงเวลาก็พาลูกหลานภายในครอบครัวไปถวาย ไม่ได้ทำกันเอิกเกริกเป็นส่วนรวม ดังเช่นที่ทำกันในภาคเหนือ ภาคอีสานปัจจุบันนี้

7. ช่วงเดือนสิงหาคม กิจกรรมวันแม่ วันแม่แห่งชาติ เป็นวันสำคัญที่ถูกกำหนดขึ้น เพื่อเป็นการระลึกถึงพระคุณของแม่ บุคคลที่สำคัญมากที่สุดในชีวิตมนุษย์ทุกคน เพราะแม่เป็นเปรียบดังเทวดา ผู้ให้ชีวิต ผู้คอยดูแลคุ้มครองรักษา มอบความรัก ความอบอุ่น อุ้มชูบุตรไปสู่ความเจริญทั้งกาย ทั้งใจ เป็นผู้ร่วมทุกข์ในยามที่ลูกตกต่ำและเหนื่อยยาก เปรียบเสมือนร่มโพธิ์ร่มไทรให้ที่ปกป้องลูกให้ร่มเย็นเป็นสุข ดังพระในบ้านที่บุตรควรกราบไหว้บูชาทุกวันทุกเวลา

8. ช่วงเดือนกันยายน ประเพณีตานเปรตพลีประเพณีอุทิศหาผู้ตาย บางที่เรียกว่า ประเพณีเดือน 12 เป็ง ประชาชนในภาคเหนือ นิยมอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้บรรพบุรุษของตน คือ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลูก ป้า ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว ประเพณีนี้เรียกกันแต่ละท้องถิ่น ก็มีชื่อแตกต่างกันไป บางจังหวัดในภาคเหนือเรียกประเพณีอุทิศหาผู้ตายว่า ประเพณีเดือนสิบสองข้าง ประเพณีปล่อยผีปล่อยเปรตบ้าง ตรงกับภาคกลางว่า “ตรุษสารท” ปักขิได้เรียกว่าประเพณีเดือนชิงเปรต และทางภาคอีสานก็คือ ประเพณีบุญข้าวประดับดิน ประเพณีที่กล่าวมานี้ โดยความหมายและจุดประสงค์เป็นอันเดียวกันต่างกันด้วยวิธีการทำตามจารีตประเพณีที่เคยทำมาในท้องถิ่นของตน

9. ช่วงเดือนตุลาคม ประเพณีต่างข้าวหอมต๋อ ประเพณีตานเปรตพลีประเพณีถวายข้าวมธุปายาสหรือประเพณี “ต่างข้าวพระเจ้าหลวง” หรือทางไทยใหญ่เรียกกันว่า “ต่างหอมต๋อโหลง” และลำปาง เรียกว่า “ต่างข้าวหอมต๋อ” (ถวายข้าวมธุปายาส) ประเพณีโบราณนั้น ถึงจะเรียกชื่อต่างกันแต่ก็มีความหมายเดียวกันคือเป็นการถวายข้าวแด่พระพุทธเจ้าเพื่อเป็นพุทธบูชา แต่เดิมจะทำกันในวันวิสาขบูชา วันเพ็ญเดือน 8 เหนือ ซึ่งถือกันว่าเป็นวันที่คล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในตอนหนึ่งของพุทธประวัติตอนปฐมโพธิกาลเขียนไว้ว่า ก่อนวันตรัสรู้ 1 วัน พระโพธิสัตว์ทรงรับข้าว “มธุปายาส” ของนางสุชาดาซึ่งเป็นธิดาของนายบ้าน ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ได้ทำข้าวมธุปายาสด้วยความละเอียดประณีตโดยฝีมือของนางเอง ซึ่งวิธีในการทำข้าวมธุปายาส ของนางสุชาดานั้นมีขั้นตอนคือ บิบนาน้ำนมจากวัว 500 ตัว แล้วเอามาเลี้ยงวัวจำนวน 250 ตัว แล้วรีดนมจาก 250 ตัว มาให้วัวอีก 125 ตัวกิน ทำเช่นนั้นจนเหลือวัว 5 ตัวสุดท้าย และบิบน้ำนมวัวไปหุงข้าว ซึ่งทำให้ได้น้ำนมวัวบริสุทธิ์มาหุงเรียกว่า “ข้าวมธุปายาส” นำไปใส่ภาชนะลาดทองคำ แล้วนำไปถวายพระมหาบุรุษ ซึ่งนางสุชาดาเข้าใจว่าเป็นเทพเจ้าที่นางเคยบนบานไว้ไว้ว่าขอให้ได้บุตรชาย เมื่อสมปรารถนาแล้วนางจึงทำข้าวมธุปายาสซึ่งเป็นข้าวที่เลอเลิศมาถวาย

10. ช่วงเดือนพฤศจิกายน ประเพณีล่องสะเปา ทำประตูปา ตานผางประทีป มีการทอดกฐิน การทำเครื่องสักการบูชาล้านนาชุดใหญ่มีความเป็นมายาวนาน เป็นการเชื่อถือในศาสนาพราหมณ์ ความกตัญญูตเวที การบูชารอยพระพุทธรูปแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นการทำเพื่อความสามัคคี สนุกสนานและอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของภาคเหนือและการทอดกฐิน ในแต่ละปีกำหนดให้มีการจัดทอดกฐินขึ้นภายใน 1 เดือน หลังประเพณีออกพรรษา โดยวัดที่จะสามารถรับกฐินได้ ต้องมีพระภิกษุจำพรรษาโดยไม่ขาดพรรษาเลย ไม่นต่ำกว่า 5 รูป และแต่ละวัดสามารถรับกฐินได้ปีละ 1 ครั้ง การทอดกฐินเป็นกาลทาน ตามพระวินัยกำหนดกาลไว้ คือ ตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใส ใครจะทอดกฐิน ก็ให้ทอดได้ในระหว่างระยะเวลานี้ จะทอดก่อนหรือทอดหลังกำหนดนี้ ก็ไม่เป็นการทอดกฐิน

11. ช่วงเดือนธันวาคม เทียวชมประเพณีสืบชะตาหลวง เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช และประเพณีตักบาตรส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ เป็นวันสำคัญในหลาย ๆ ประเทศ มักมีการฉลองความเป็นพ่อ และบุคคลที่นับถือในการเป็นพ่อ วันพ่อแห่งชาตินั้น หลายหลายแห่งทั่วโลกจะมีการจัดแตกต่างกันไป โดยในไทยจะจัดตรงกับวันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปี แต่สำหรับในกว่า 50 ประเทศจะจัดขึ้นในวันอาทิตย์ที่สามของเดือนมิถุนายน ของทุกปี ซึ่งพิธีต่าง ๆ ก็จะแตกต่างกันไปตามแต่ละประเทศเช่นเดียวกัน

2. ศึกษาเพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จากผลสำรวจและประเมินโดยใช้การประเมินจากแบบสอบถามพบว่า ผลการประเมินแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า ด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว ในเรื่อง เส้นทาง การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยของกิจกรรมการท่องเที่ยวและเส้นทางการเข้าถึง อยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีความสะดวกสบาย มีป้ายบอกเส้นทางที่ชัดเจน มีเส้นทางการเข้าถึงที่หลากหลาย เส้นทาง เส้นทางเข้าถึงมีความปลอดภัย มีป้ายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการทางการท่องเที่ยว ในเรื่องของการจัดการความปลอดภัย การให้บริการร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร ที่พักแรม การให้บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว การขนส่งมีความสะดวกและการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากเนื่องจาก มีจิตอาสาที่ช่วยตำรวจท่องเที่ยว และช่วยเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านเข้ามาดูแลเรื่องความปลอดภัย มีร้านขายของที่ระลึกที่เป็นสินค้าของชุมชน ร้านอาหารที่คอยให้บริการที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว มีที่พักแรมทั้งแบบโฮมสเตย์และโรงแรมให้เลือกสรร มีมีคฤหาสน์ท้องถิ่นหรือมีผู้รู้คอยให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนยังมีปริมาณที่จำกัด มีบริการรถรางสำหรับนักท่องเที่ยว และมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท่ามะโอ ด้านการตลาดการท่องเที่ยวโดยมีการจัดถนนคนเดินสายวัฒนธรรมชุมชนท่ามะโอในทุกวันศุกร์ช่วงเย็นและ ในเรื่องของการจัดเส้นทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ทางชุมชนท่ามะโอมีการจัดเส้นทางการท่องเที่ยว ทั้งในรูปแบบ 1 Day Trip และแบบค้างแรมที่โฮมสเตย์ โดยมีจักรยานให้ปั่นชมเมืองเก่า มีการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ถนนสายวัฒนธรรมมีกิจกรรมการฟ้อนรำ การสาธิตทำอาหารและขนมพื้นบ้านของท้องถิ่น และการสาธิตศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชุมชน รวมไปถึงการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนอีกด้วย

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยใช้แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้ จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ยังขาดศักยภาพในด้านการบริการ เนื่องจาก ยังขาดบุคลากรที่สามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และขาดบุคลากรที่สามารถนำเที่ยว

และบรรยายข้อมูลต่างของชุมชนได้อย่างเพียงพอ มีมีคฤหะที่ท้องถิ่นอาสาจำนวนน้อยและมีคฤหะที่ท้องถิ่นที่สามารถให้ข้อมูลภาษาอังกฤษสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ รวมถึงในด้านการส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนท่ามะโอยังมีการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึงและยังไม่กระจายไปทั่วถึงในระดับจังหวัดเท่าที่ควร ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2552) การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ

1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว
2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว
3. การบริหารจัดการ

องค์ประกอบที่ 1 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีศักยภาพทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เช่น การพ่อนผีปูย่า การสืบชะตา และวัฒนธรรมด้านความเชื่อ นอกจากนี้ยังมีประเพณีอื่น ๆ ที่ปฏิบัติกันเป็นเวลานานตั้งแต่อดีต เช่น ประเพณีตานข้าวหอมต่อประเพณีตานข้าวใหม่ การร่นน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น และนอกจากจะเป็นชุมชนที่มีอายุเก่าแก่แล้ว ยังมีโบราณสถานที่สำคัญอีกด้วย ทั้งกำแพงโบราณ กู่เจ้าย่าสุตา บ้านเสานัก บ้านหลุยส์ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม ชุมชนท่ามะโอยังมีการถ่ายทอดความรู้ทางภูมิปัญญาให้แก่คนรุ่นหลังได้สืบทอดโดยมีทุนสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การทำอาหารพื้นเมือง การทำขนมพื้นบ้าน การทำโคมไฟ ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว การที่แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดความสนใจหรือมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตและภูมิปัญญา มีความงามทางศิลปวัฒนธรรม และจากการที่วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมของมนุษย์ที่สั่งสมมาแต่อดีตและมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น ความสามารถในการสืบทอดทางวัฒนธรรม ความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ความผูกพันต่อท้องถิ่น และความเข้มแข็งในการรักษาวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่ ซึ่งเป็นจุดเสริมศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ สอดคล้องกับบูฮาลิส (Buhalis, 2000) แหล่งท่องเที่ยว (Attraction) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพราะแหล่งท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวอย่างใดอย่างหนึ่งมาให้แก่นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชม สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวแบ่งได้ 4 ประเภทได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และการให้ความบันเทิง

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทุก ๆ พื้นที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามน่าประทับใจ ซึ่งเกิดจากลักษณะของธรรมชาติ เช่น เป็นอ่าว แหลม เกาะ หน้ผา โขดหิน ฯลฯ ภูมิอากาศและความสวยงามตามธรรมชาติของพื้นที่นั้น ๆ สภาพธรรมชาติเหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดใจให้มนุษย์เดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายใต้เงื่อนไขของความแตกต่างในเรื่องฉากของธรรมชาติ ภูมิอากาศและกิจกรรมที่จัดขึ้น สถานที่ที่น่าสนใจ เช่น อุทยานแห่งชาติต่าง ๆ ที่มีธรรมชาติที่สวยงามเหตุการณ์น่าสนใจ

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ วิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ อาจเหมือนกันหรือแตกต่างกัน วัฒนธรรมอาจแสดงออกในรูปแบบของศาสนา สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตของประชาชน ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่ค่อนข้างหลากหลาย เพราะเป็นชาติที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ จารึก ประเพณีและวิถีชีวิตของแต่ละชนเผ่าก่อให้เกิดมรดกทางรูปธรรมและนามธรรม อันเป็นบ่อเกิดของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น ประวัติศาสตร์ของอาณาจักรล้านนา

เหตุผลอย่างหนึ่งในการเดินทางท่องเที่ยวของประชาชนก็เพื่อต้องการเยี่ยมเยือนเพื่อนและญาติมิตร คนมีความต้องการที่จะกลับไปเยี่ยมเยือนแผ่นดินเดิมของตนเองหรือสัมผัสวิถีชีวิตของชาติพันธุ์อื่นที่มีความแตกต่างจากตน ประเทศไทยมีความหลากหลายของชนเผ่าในภาคต่าง ๆ นับเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเช่นกัน

แหล่งบันเทิง นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวก็เพราะมีแหล่งบันเทิงสำหรับพักผ่อนหย่อนใจจัดไว้ให้ แหล่งบันเทิง มิใช่หมายถึง สถานเริงรมย์ยามราตรีเพียงอย่างเดียว แต่อาจหมายถึง สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สนามกีฬา ฯลฯ แหล่งบันเทิงที่ดีควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้นด้วย มิใช่เป็นฝ่ายนั่งชมเพียงอย่างเดียว เช่น ให้ร่วมกิจกรรมกับการแสดงของสัตว์ ซึ่งจัดขึ้นในสวนสัตว์ เมื่อพิจารณาแล้วว่าปลอดภัย นอกจากนั้นภาพลักษณ์และราคาค่าเข้าชมก็มีส่วนในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวด้วย อีกทั้งศักยภาพในทางกายภาพและการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย และความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวด้วย

สำหรับองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

1. ด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย 7 ดัชนีชี้วัด ได้แก่
 1. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้
 2. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี
 3. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม
 4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง
 5. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้
 6. ความผูกพันต่อท้องถิ่น
 7. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์
2. ด้านศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่
 1. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
 2. ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว
 3. ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 2 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ศักยภาพในการรองรับด้านท่องเที่ยว ได้แก่ องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งวัฒนธรรมนั้น ๆ ให้มีความสำคัญ มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว ตัวอย่าง เช่น แหล่งวัฒนธรรมอาจมีความดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวสูงในชุมชนได้แก่ วัดประตูป่อง กำแพงเมืองโบราณ บ้านร้อยปี กุ๋ยาสูตา บ้านหลุยส์ บ้านเสานัก ถนนสายวัฒนธรรม วัดประตูดั้งผึ่ง วัดท่ามะโอ ที่มีความหลากหลายทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไปชุมชน และชุมชนท่ามะโอยังมีการจัดเส้นทางถนนคนเดินสายวัฒนธรรมในทุกช่วงเย็นวันศุกร์เพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนด้วย แต่ชุมชนยังมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานทำให้นักท่องเที่ยวไม่นิยมเข้าไปท่องเที่ยว ซึ่งทำให้ศักยภาพในการจัดการด้านการท่องเที่ยวลดลงไปด้วยสำหรับศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานของชุมชนที่มีอย่างหลากหลาย และ ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอกในด้านการพัฒนาจากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปางอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ที่พบว่า การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวต้องสามารถวัดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมได้ คือ การวางแผนจะต้องป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงต้องมีการทบทวนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งโครงการเล็กและโครงการใหญ่จะต้องไม่ก่อผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม จึงต้องกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความสมดุลของสิ่งแวดล้อม ซึ่งความสมดุลเป็นข้อจำกัดของการพัฒนา

องค์ประกอบที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการบริหารจัดการ ชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว คือ ความสามารถในการควบคุมดูแล การดำเนินงานในด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. ด้านการจัดการการท่องเที่ยว ประกอบด้วยการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และการส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนโดยให้คนในชุมชนทุกคนมีส่วนร่วมในทุก ๆ ขั้นตอนได้อย่างทั่วถึง

2. การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก พิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของแหล่งวัฒนธรรมแก่คนในชุมชน เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เข้าใจ เข้าถึงรับทราบข้อมูลทางการท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึงและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

3. การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิด

การพิจารณาตัดสินใจการดำเนินการ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลหรือมีผลกระทบต่อประชาชนของชุมชนนั้น ๆ ทั้งในด้านการกระจายรายได้ และผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่น และชุมชนท่ามะโอ ยังขาดการมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากคนในชุมชนเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จารุณี กลินดีปลี (2555) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การประเมินศักยภาพไว้ว่า เกณฑ์การประเมินแหล่งท่องเที่ยวมี องค์ประกอบการท่องเที่ยว ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านพื้นที่ คือการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะ หรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์โบราณวัตถุสถานที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ความสะอาด ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น สภาพของเส้นทาง ฤดูกาล ระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นต้น

2. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการจัดการคือ ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ การจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวไม่ให้เกิดขีดความสามารถในการรองรับ การจัดการควบคุมกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่

3. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

4. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาว่า องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใดบ้าง และประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจ หรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

เนื่องจากชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่มาดั้งแต่สมัยโบราณมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าหลายแห่ง และมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ออนไลน์ (2558: 35-36) มาตรฐานและตัวชี้วัดด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวกำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการส่งเสริม การท่องเที่ยวโดยกำหนด มาตรฐานออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. มาตรฐานด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว ประกอบด้วย
 - 1.1 สนับสนุนหรือจัดให้มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
 - 1.2 สนับสนุนหรือจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
 - 1.3 สนับสนุนหรือจัดให้มีระบบดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว
2. มาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย
 - 2.1 สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านความปลอดภัย
 - 2.2 สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการรถสาธารณะและร้านอาหาร
 - 2.3 สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการสินค้าและของที่ระลึก

- 2.4 สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการที่พักค้างแรมสำหรับนักท่องเที่ยว
- 2.5 สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์
- 2.6 สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านบันเทิง และนันทนาการ
- 2.7 สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านสารสนเทศ
- 2.8 สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านขนส่ง
3. มาตรฐานด้านการตลาดท่องเที่ยว ประกอบด้วย
 - 3.1 สนับสนุนหรือจัดให้มีการกำหนดแผนการตลาดท่องเที่ยว
 - 3.2 สนับสนุนหรือจัดให้มีการสร้างเส้นทางหรือกิจกรรมท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว
 - 3.3 สนับสนุนหรือจัดให้มีการโฆษณาไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง คณะผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กับสถานที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นให้แก่คนในชุมชน เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้แก่คนรุ่นหลังและนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาศึกษาในการท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างมีระบบและเพื่อการพัฒนาให้มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำชมของท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

2. ควรมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของชุมชนให้มีความหลากหลายและต่อเนื่องของชุมชนท่ามะโอ ในระดับท้องถิ่นและจังหวัด เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาเยือนได้ในวงกว้าง

รายการอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพมหานคร : กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2555). มาตรฐานและตัวชี้วัดด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับชั้นพัฒนา. สืบค้น 7 ตุลาคม 2559, จาก: http://www.thailocaladmin.go.th/work/e_book/eb1/std210550/22.
- จารุจน์ กลินดีปสี. (2555). การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษา : อุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี. ภาคนิพนธ์หลักสูตรการจัดการสิ่งแวดล้อม. สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: เพรสแอนด์ดีไซด์จำกัด.

สดศรี ชัตติยวงศ์. คณะกรรมการถนนสายวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง. สัมภาษณ์ วันที่ 14 สิงหาคม 2559.

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2552). การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Buhalis, D. (2000). Strategic uses of information technologies in the tourism industry. Tourism Management. Essex: Pearson Education.

Yamane, T. (1973). Statistics an introduction analysis. New York: Harper & Row.